

ÅRSBUDGET 2018

for Højby Sogns Menighedsråd

i Hjallesø Provsti

i Odense Kommune

Myndighedskode 7886

CVR-nr. 16446416

Budget 2018 indeholder følgende:

Målsætning, særlige indsatsområder samt supplerende forklaringer

Årsbudget i hovedtal

Årsbudget fordelt på formål

Målsætninger for valgperioden, der indgår i dette års budget

”Højby kirke favner, formidler og fremmer fællesskab.” Det er visionen for Højby kirke.

Vi ønsker at favne bredt og for at gøre det muligt, tænker vi bredt. Vi har derfor kirkelige tilbud til forskellige aldersgrupper og forskellige tilgange til livet.

Vi har meget, vi ønsker at formidle – nemlig Bibelens glade budskab om den treenige Gud. Det ønsker vi at gøre meget konkret ind i menneskers liv.

For at evangeliet kan blive konkret for mennesker, er det vigtigt, at vi formidler det ind i konkrete fællesskaber.

Særlige indsatsområder (jf. merudgiftsønsker m.v.)

Supplerende forklaringer til budgettet

Vi gør opmærksom på at de frie midler forventes nedbragt i 2017 med DKK 461.000

	Budget	Budget	Regnskab	Regnskab	-- Budgetoverslag --		
	2018	2017	2016	2015	2019	2020	2021
1 Ligningsbeløb til drift	2.030.000	2.207.000	1.839.901,08	2.139.616,08			
Driftsudgifter i alt	-2.030.000	-2.322.000	-1.795.976,49	-2.141.780,35			
2 Kirkebygning og sognegård	-382.000	-564.000	-523.256,72	-855.101,82			
2 Indtægter	17.000	0	17.400,00	6.200,00			
2 Udgifter, løn	-142.500	-139.500	-265.435,11	-287.712,36			
2 Udgifter, øvrige drift	-256.500	-424.500	-275.221,61	-573.589,46			
3 Kirkelige aktiviteter	-856.000	-990.500	-733.505,92	-665.054,29			
3 Indtægter	0	0	2.400,00	3.400,00			
3 Udgifter, løn	-667.300	-777.000	-609.556,55	-497.236,51			
3 Udgifter, øvrige drift	-188.700	-213.500	-126.349,37	-171.217,78			
4 Kirkegård	-267.157	-276.033	-260.796,95	-182.013,55			
4 Indtægter	177.443	153.067	226.955,60	231.267,88			
4 Udgifter, løn	-328.600	-280.100	-327.490,49	-282.463,55			
4 Udgifter, øvrige drift	-116.000	-149.000	-160.262,06	-130.817,88			
5 Præstebolig mv.	-10.460	500	-10.101,44	-181.479,05			
5 Indtægter	56.040	54.000	54.760,33	53.387,57			
5 Udgifter, løn	0	0	-10.352,95	-11.447,37			
5 Udgifter, øvrige drift	-66.500	-53.500	-54.508,82	-223.419,25			
6 Administration og fællesudgifter	-514.645	-491.967	-281.239,66	-271.693,49			
6 Indtægter	0	0	0,00	0,00			
6 Udgifter, løn	-215.800	-186.300	-24.662,83	-32.055,40			
6 Udgifter, øvrige drift	-298.845	-305.667	-256.576,83	-239.638,09			
7 Finansielle poster	262	0	12.924,20	13.561,85			
A Resultat af drift	0	-115.000	43.924,59	-2.164,27			
Forbrug af frie midler (jf. bilag 1)	0	115.000					
Resultat af drift inklusiv forbrug af frie midler	0	0					

ANLÆGSBEVILLINGER

8 Anlægsramme							
Renteindtægter af anlægsopsparing (90)	0	0	649,52	789,63	0	0	0
Salg af anlæg (91)	0	0	0,00	0,00	0	0	0
Ligningsbeløb til anlæg (92)	1.740.000	2.540.000	39.999,96	379.686,96	0	0	0
Kirkebygning og sognegård ((80)+(81)+(82))	0	0	-124.750,00	0,00	0	0	0
Kirkegård ((83)+(84))	0	0	0,00	0,00	0	0	0
Præstebolig mv. ((85)+(86)+(87)+(88))	0	0	-65.406,25	0,00	0	0	0
B Resultat af anlæg	1.740.000	2.540.000	-149.506,77	380.476,59	0	0	0
C Årets resultat	1.740.000	2.425.000	-105.582,18	378.312	0	0	0
E Heraf til balanceposter (=C-A)	1.740.000	2.540.000			0	0	0
+ Forbrug af eksisterende opsparing	0	0			0	0	0
+ Nye lån	0	0			0	0	0
+ Forbrug af kirkekassens "salg af anlæg m.v."	0	0			0	0	0
+ Forbrug af frie midler konverteret til anlæg	0	0			0	0	0
+ Forbrug af videreførte anlægsmidler tidl. år	0	0			0	0	0
Ligningsmidler til afdrag på lån	0	0			0	0	0
Ligningsmidler til anlægsopsparing	1.740.000	2.540.000			0	0	0
Renteindtægter af anlægsopsparing	0	0			0	0	0
Oplagt i stiftet "salg af anlæg m.v."	0	0			0	0	0
Overf. til kirkekasse "salg af anlæg m.v."	0	0			0	0	0
F Balanceposter (anlæg)	-1.740.000	-2.540.000			0	0	0
G Sum (=E+F)	0	0			0	0	0

Tallene i parantes henviser til den 2-cifrede formålsskonto, som posten vedrører. Budgettes formålsskonti fremgår af de efterfølger

Formål

Indtægter

1 Fælles indtægter i alt

10 Ligningsbeløb til drift

11 Tillægsbevilling fra 5% midlerne

I alt

Budget 2018	Budget	Regnskab	Regnskab	-- Budget 2018 heraf --		
	2017	2016	2015	indtægter	Udgifter, løn	udgifter, øvrige drift
2.030.000	2.207.000	1.839.901,08	2.139.616,08	2.030.000	0	0
0	0	0,00	0,00	0	0	0
2.030.000	2.207.000	1.839.901,08	2.139.616,08	2.030.000	0	0

Driftsudgifter

2 Kirkebygning og sognegård

20 Fælles formål

21 Kirkebygning

22 Inventar, kirke (herunder orgel og klokker)

23 Sognegård

24 Kirkekontor (uden for kirke og sognegård)

25 Tjenstlige lokaler i præstegård

I alt

Budget 2018	Budget	Regnskab	Regnskab	-- Budget 2018 heraf --		
	2017	2016	2015	indtægter	Udgifter, løn	udgifter, øvrige drift
0	0	-4.023,80	-3.708,21	0	0	0
-164.700	-162.700	-135.605,19	-133.864,55	0	-20.200	-144.500
-15.000	-15.000	-11.984,72	-12.789,92	0	0	-15.000
-202.300	-386.300	-371.643,01	-704.739,14	17.000	-122.300	-97.000
0	0	0,00	0,00	0	0	0
0	0	0,00	0,00	0	0	0
-382.000	-564.000	-523.256,72	-855.101,82	17.000	-142.500	-256.500

3 Kirkelige aktiviteter

30 Fælles formål

31 Gudstjeneste og kirkelige handlinger

32 Kirkelig undervisning

33 Diakonal virksomhed

34 Kommunikation

35 Kirkekor

36 Kirkekoncerter

37 Foredrags- og mødevirksomhed

39 Kontingent til DSUK

I alt

Budget 2018	Budget	Regnskab	Regnskab	-- Budget 2018 heraf --		
	2017	2016	2015	indtægter	Udgifter, løn	udgifter, øvrige drift
0	-1.500	-12.674,57	-19.065,00	0	0	0
-476.900	-444.700	-412.616,22	-407.771,37	0	-427.900	-49.000
-65.100	-63.100	-36.469,74	-45.663,01	0	-30.100	-35.000
-68.200	-224.600	-13.292,07	-36.692,45	0	-14.200	-54.000
-16.000	-20.000	-15.366,55	-15.268,51	0	0	-16.000
-197.100	-192.600	-160.074,83	-54.313,61	0	-185.600	-11.500
-12.700	-29.000	-60.829,65	-54.395,80	0	-9.500	-3.200
-20.000	-15.000	-22.182,29	-31.884,54	0	0	-20.000
0	0	0,00	0,00	0	0	0
-856.000	-990.500	-733.505,92	-665.054,29	0	-667.300	-188.700

4 Kirkegård

40 Kirkegården

41 Kapel/begravelse, urnenedsættelser

42 Krematorium

43 Arbejde uden for egen kirkegård

I alt

Budget 2018	Budget	Regnskab	Regnskab	-- Budget 2018 heraf --		
	2017	2016	2015	indtægter	Udgifter, løn	udgifter, øvrige drift
-284.157	-276.033	-257.786,70	-182.396,37	160.443	-328.600	-116.000
17.000	0	-3.010,25	382,82	17.000	0	0
0	0	0,00	0,00	0	0	0
0	0	0,00	0,00	0	0	0
-267.157	-276.033	-260.796,95	-182.013,55	177.443	-328.600	-116.000

Formål

5 Præstebolig mv.

- 50 Fælles formål
- 51 Præstebolig 1
- 52 Præstebolig 2
- 53 Præstebolig 3
- 54 Præstebolig 4
- 55 Præstebolig 5
- 56 Funktionærbolig
- 57 Skov og landbrug
- 58 Øvrige ejendomme

I alt

Budget 2018	Budget 2017	Regnskab 2016	Regnskab 2015	-- Budget 2018 heraf --		
				indtægter	Udgifter, løn	udgifter, øvrig drift
0	0	0,00	0,00	0	0	0
-10.460	500	-10.101,44	-181.479,05	56.040	0	-66.500
0	0	0,00	0,00	0	0	0
0	0	0,00	0,00	0	0	0
0	0	0,00	0,00	0	0	0
0	0	0,00	0,00	0	0	0
0	0	0,00	0,00	0	0	0
0	0	0,00	0,00	0	0	0
0	0	0,00	0,00	0	0	0
0	0	0,00	0,00	0	0	0
-10.460	500	-10.101,44	-181.479,05	56.040	0	-66.500

6 Administration og fællesudgifter

- 60 Fælles formål
- 61 Menighedsrådet/provstiudvalget
- 62 Personale, inkl. delt medarbejder
- 63 Bygning
- 64 Økonomi
- 65 Personregistrering - civil
- 66 Personregistrering - kirkelig
- 67 Efteruddannelse
- 68 Menighedsrådsvalg/provstiudvalgsvalg
- 69 Forsikringspræmie og stiftbidrag (PU)
- 98 Udlånt til andet sogn

I alt

Budget 2018	Budget 2017	Regnskab 2016	Regnskab 2015	-- Budget 2018 heraf --		
				indtægter	Udgifter, løn	udgifter, øvrig drift
-128.629	-132.800	-39.967,50	-40.274,76	0	-78.900	-49.729
-135.900	-165.351	-32.866,20	-41.999,14	0	-95.900	-40.000
-60.000	-35.500	-35.068,07	-31.561,25	0	-18.000	-42.000
-16.000	-6.200	-3.549,50	-6.200,00	0	-16.000	0
-82.000	-87.000	-83.240,31	-84.180,63	0	-7.000	-75.000
0	0	-7.425,00	-7.425,00	0	0	0
0	0	0,00	0,00	0	0	0
-35.000	-8.000	-20.893,41	-5.151,75	0	0	-35.000
0	0	-1.113,75	0,00	0	0	0
-57.116	-57.116	-57.115,92	-54.900,96	0	0	-57.116
0	0	0,00	0,00	0	0	0
-514.645	-491.967	-281.239,66	-271.693,49	0	-215.800	-298.845

7 Finansielle poster

- 70 Renter af stiftslån
- 71 Renter af realkredit og andre lån
- 72 Øvrige renteudgifter
- 73 Renteindt. af likvider (ex. kgd.)
- 74 Renteindt. af kirkekap.I (ex. gravkap.)
- 75 Kursgevinst/-tab
- 76 Momsregulering

I alt

Budget 2018	Budget 2017	Regnskab 2016	Regnskab 2015	-- Budget 2018 heraf --		
				indtægter	Udgifter, løn	udgifter, øvrig drift
0	0	0,00	0,00	0	0	0
0	0	0,00	0,00	0	0	0
0	0	-228,24	0,00	0	0	0
0	0	531,04	565,29	0	0	0
262	0	547,08	625,24	262	0	0
0	0	0,00	0,00	0	0	0
0	0	12.074,32	12.371,32	0	0	0
262	0	12.924,20	13.561,85	262	0	0

Formål

	Budget	Budget	Regnskab	Regnskab	-- Budget 2018 heraf --		
	2018	2017	2016	2015	indtægter	Udgifter, løn	udgifter, øvrige drift
8 Anlægsramme							
80 Kirkebygning	0	0	-124.750,00	0,00	0	0	0
81 Sognegård	0	0	0,00	0,00	0	0	0
82 Kirkekontor (udenfor kirke og sognegård)	0	0	0,00	0,00	0	0	0
83 Kirkegård	0	0	0,00	0,00	0	0	0
84 Krematorium	0	0	0,00	0,00	0	0	0
85 Præsteboliger	0	0	-65.406,25	0,00	0	0	0
86 Funktionærboliger	0	0	0,00	0,00	0	0	0
87 Skov og landbrug	0	0	0,00	0,00	0	0	0
88 Øvrige ejendomme	0	0	0,00	0,00	0	0	0
90 Renteindtægt af anlægsopsparing	0	0	649,52	789,63	0	0	0
91 Salg af anlæg m.v.	0	0	0,00	0,00	0	0	0
92 Ligningsbeløb anlæg	1.740.000	2.540.000	39.999,96	379.686,96	1.740.000	0	0
93 5% tillægsbevilling anlæg	0	0	0,00	0,00	0	0	0
I alt	1.740.000	2.540.000	-149.506,77	380.476,59	1.740.000	0	0

TIMETAL FOR KUL-MEDARBEJDER			
OPGAVE	TIMETAL	PROCENT-STILLING	TIMER/UGE
Timetal i alt pr. år	724	42,54	16
45 timers undervisning inkl. forberedelse 1:1	90		
UNIK 16 aftner af 2 timer inkl. forberedelse 1:1	64		
Efteruddannelse af KUL'ere	30		
2 studieture hhv. besøg hos andre KUL-grupper	50		
Skabe struktur på KUL-Danmark	50		
Koordinere udbygningen på landsplan	100		
Oprette og styre hjemmeside (ikke teknisk lave den)	70		
Medvirke ved 5 PitStop-gudstjenester -inkl. forberedelse	50		
Dygtiggørelse	100		
Opfyldelse af krav til ækvivalering			
Alt det løse	120		
Årsløn	128.048,89	(Løn på fikspunktet)	
1 % feriepenge	1.280,49		
Årsløn inkl. feriepenge	129.329,37		
Månedsløn	10.777,45		
Pension 18 %	23.279,29		
Årsløn inkl. pension og feriepenge	152.608,66		
Månedsløn inkl. pension	12.717,39		

Månedslønnen er udregnet efter, at medarbejderen ganske vist holder ferie med løn, men at han/hun laver alt arbejdet i de uger, vedkommende faktisk er på arbejde. Derfor bliver der ikke sat penge af til vikarløn.

Da CA kun kunne finde Kirkeministeriets opdatering pr. 1.4.2015 har CA selv ganget lønnen op med 1,021745, som var regulerings-satsen pr. 1.4.2015 i forhold til grundlønnen pr. 31.3.2012.
Der er desuden ikke beregnet rådighedstid ind i stillingen, som ville udgøre ca. 42 % af ca. 30.000,- kr. = 12.600,- kr. .

KROGH MADSENS TEGNESTUE

Medlem af DANSKE ARKITEKTVIRKSOMHEDER.

Holkegade nr. 4 - 5600 Faaborg
Telefon 62 63 22 10

Til Højby Menighedsråd
v/ formand Solfrid Fjallsbak
Ugletofte 131
Højby – 5260 Odense S.

25. januar 2016

Vedr. HØJBY KIRKE - Odense Kommune – Indvendige restaureringsarbejder, fornyelse af varmeanlæg samt konservatorarbejder m.v. Revurderet økonomisk overslag nr. A.

Jeg har tidligere – i skrivelse til Menighedsrådet, dateret 20. 06. 2012 – beskrevet hvilke arbejder, der på daværende tidspunkt sandsynligvis skulle udføres i forbindelse med installeringen af nyt varmeanlæg i Højby Kirke. Samt de deraf afledte, indvendige reparations- og restaureringsarbejder i kirken.
Inkl. tilhørende økonomiske overslag vedr. arbejdernes gennemførelse.

Imellem tiden er restaureringen af kapellet på Højby Kirke blevet udført i år 2013 og efterfølgende har Menighedsrådet haft mulighed for at overveje omfanget af varmeprojektet - og de deraf afledte restaureringsarbejder nærmere.

Vi har i år 2015 genoptaget drøftelserne om gennemførelsen af installering af et nyt varmeanlæg i Højby Kirke m.v. (forventet udførelse i tidspunktet maj- til og med december 2016) – hvis Menighedsrådet kan fremskaffe de nødvendige tilladelser og økonomiske midler til arbejdernes gennemførelse.

Endelig har Nationalmuseet foretaget en gennemgang af kirkens historiske inventar – beskrevet i en Besigtigelsesrapport, dateret: 20. 09. 2015.

Derudover har Højby Menighedsråd og arkitekt afholdt møde med konservator Karsten Vikkelsø Larsen i Højby Kirke, den 12. 11. 2015 med henblik på en konservatormæssig istandsættelse af kirkens historiske inventar. Samt udarbejdelse af et økonomisk overslag over konservatorudgifterne hertil.
Der henvises i den forbindelse til **vedhæftede skrivelse fra konservator** – dateret: 14. 01. 2016.

På grundlag af ovennævnte registrerings- og beslutningsforløb samt ønsker fra Højby Menighedsråd er de revurderede arbejder - i forbindelse med udførelsen af et nyt varmeanlæg og deraf afledte restaureringsarbejder i Højby Kirke - følgende:

- **Reduktion i antallet af eksisterende kirkebænke** – 6 stk. små bænke, som er placeret bagest i kirken omkring eksisterende orgel, fjernes. Der suppleres i stedet med flytbare stole.
- **Evt. udførelse af 33 stk. nye kirkebænke.** For opnåelse af bedre siddekomfort i forhold til eksisterende bænke (som skal gennemgå en snedkeristandsættelse, hvis de skal genbruges) foreslås der i stedet udførelse af nye malede kirkebænke – efter nærmere aftale. Der forudsættes udført/ indkøbt nye hynder til alle kirkebænke.
- **Udførelse af nyt varmeanlæg (fjernvarme) i kirken.** Udføres med konvektorer under hver kirkebænk med rørføring under eksisterende podier (trægulve).
- **Eksisterende trægulve (podier):** Eksisterende fyrretræsbrædder/ underliggende gulvstrøer optages for at kunne fremføre frem- og returvarmerør til hver konvektor. Gulvstrøer og brædder (egetræ) forudsættes fornyede, da eksisterende bræddegulv næppe kan optages uden, at der opstår for mange skader på det.
- **Udførelse af nyt teglgulv i midtergang.** Det bør overvejes om ikke gulvbelægningen er så slidt, at den bør fornyes. Eksisterende fuger mellem gulvtegl ligger efterhånden ”højere” end overfladen på gulvtegl. Gulve afrenses, vaskes og sæbeimprægneres mod påvirkning fra tilsmudsning m.v.

KROGH MADSENS TEGNESTUE

Medlem af DANSKE ARKITEKTVIRKSOMHEDER.

Holkegade nr. 4 - 5600 Faaborg
Telefon 62 63 22 10

- **Fornyset overfladebehandling.** Af kirkebænke, orgel, vinduer, døre, synlig rørføring til konvektorer – samt loft i våbenhus. Nye trægulve afslibes og olieres.
- **Indvendig kalkning af kirkens vægge og tøndehvælv.** Kalkning udføres efter anvisning fra Nationalmuseet. Jf. besigtigelsesrapport. Våbenhus forudsættes også kalket indvendigt.
- **Eksisterende belysnings- og el-installationer** gennemgås/ evt. defekt kabling fornyes. Der udføres mulighed for lysdæmpning på eksisterende armaturer. El-pærer ændres til Halogen eller LED-belysning. Belysningsarmaturer af messing oppoleres og nylakeres før genmontering.
- **Orgel:** Indpakkes støvtæt mens restaureringsarbejder pågår. Efter færdigafslutningen af arbejderne afrenses orgel for evt. skimmelsvamp og stemmes på ny.
- **Konservatormæssig behandling** af eksisterende prædikestol samt konservatormæssig behandling af altertavle og alterskranke, knæfald m.v. Farvesætning af interiører (forslag til fremtidig farveholdning på bl.a. kirkebænke). Dertil kommer konsulentbistand og sikringsarbejder. Jf. overslag/ beskrivelse af konservatorarbejder – jf. skrivelse af 14. 01. 2016.

På baggrund af besigtigelse på stedet - samt arkitekts egne erfaringer fra tidligere kirkeopgaver - bør der herefter kunne opstilles følgende **foreløbige økonomiske overslag** for opgavens løsning:

kr. excl. moms

1. <u>Anlæg og drift</u> af byggeplads i hele perioden. Afsætningsbeløb:	kr.	50. 000,-
2. <u>Nedbrydningsarbejder:</u> Nedbrydning af muret del af kalorifere, optagning af murstensgulv (midtergang), gennemboring af ydermur for indføring af nye fjernvarmerør, optagning af trægulve under kirkebænke. Samlet overslagspris:	kr.	95. 000,-
3. <u>Murerarbejder A:</u> Indvendige kalkningsarbejder. Udføres som angivet i Nationalmuseets Besigtigelsesrapport. Inklusiv afrensning/ afvaskning af eksisterende løstsiddende kalk lag, afdækning af gulvoverflader og anvendelse af indvendigt rullestillads. Skønnede udgifter:	kr.	158. 000,-
4. <u>Murerarbejder B:</u> Fornylse af gulvfliser og fuger i kirkens midtergang. Skønnede udgifter:	kr.	75.000,-
5. <u>Tømmer-/snedkerarbejder A:</u> Demontering af kirkebænke m.v. Levering og udførelse af nye Kerto-strøer samt nye massive egeplanker (til trægulve til podier). Diverse mindre snedkerreparationer. 2 stk. nye mindre opbevaringsskabe – placeret ved orgel. Overslagspris:	kr.	118. 000,-
6. <u>Tømmer-/ snedkerarbejder B:</u> Udførelse og montering af 33 stk. nye kirkebænke – inkl. montering og tilpasningsarbejder. Skønnet beløb:	kr.	995. 000,-

Beløb at overføre til side 03

kr. 1. 491. 000,-

KROGH MADSENS TEGNESTUE

Medlem af DANSKE ARKITEKTVIRKSOMHEDER.

Holkegade nr. 4 - 5600 Faaborg
Telefon 62 63 22 10

Beløb overført fra side 02	kr.	1.491.000,-
7. <u>VVS-arbejder</u> : Levering og udførelse af nyt varmeanlæg – inkl. fjernvarmetilslutning, stikledningsudgift, varmeautomat m.v. Samt indkøb og montering af konvektorer, radiatorer, rør og rørisolering m.v. Samlet overslagspris:	kr.	505.000,-
8. <u>Malerarbejder</u> : Overfladebehandling - eksisterende kirkebænke, knæfald, orgel og øvrige malede træoverflader. Farveafsætning forudsættes udført i samarbejde med konservator og Menighedsråd. Der henvises til Nationalmuseets besigtigelsesrapport – dateret: 20. 09. 2015 Skønnet beløb:	kr.	225.000,-
9. <u>El-arbejder</u> : Ombygning af el-tavle, som følge af ændret opvarmningsform El-arbejder i forbindelse med varmestyring, tomrørsinstallation, stikkontakt Diverse ændringsarbejder- herunder gennemgang af eksist. belysnings- og el-installationer. Skønnede udgifter:	kr.	120.000,-
10. <u>Nye hynder til kirkebænke</u> : Indkøb af nye stofbetruckne, polstrede hynder for opnåelse af bedre siddekomfort og forbedring af lydforhold i kirke Skønnet beløb:	kr.	95.000,-
11. <u>Orgel</u> : Støvtæt inddækning af orgel/ udpakning af samme samt afsluttende stemning af orgel, når byggearbejderne er færdiggjorte. Skønnet beløb:	kr.	45.000,-
12. <u>Konservatorarbejder</u> : Udførelse af forslag til farver på kirkebænke, orgel m.v. Istandsættelse af prædikestol, altertavle, alterskranke, konsulentbistand m.v. Udføres i henhold til: Overslag over konserveringsarbejder på kirkens inventar m.v. v/ Konservator Karsten Larsen, Ringe. Skønnet beløb:	kr.	335.000,-
13. <u>Nationalmuseet</u> : Udgifter til overvågning af udgravninger for fjernvarmeledninger på kirkegård, og ved gennemboring igennem ydermur på kirken Skønnet beløb:	kr.	40.000,-
14. <u>Indkøb af løse stole/ borde</u> : F.eks stoletype, som i Vester Hæsing Kirke. 16 stole BM1 á kr. 2.580,- udgør kr. 41.280,- Foreløbigt afsat beløb:	kr.	45.000,-
15. <u>Til uforudselige udgifter</u> bør på forhånd afsættes ca. 15 % af ovenstående punkt 1-14):	kr.	390.000,-
Beløb at overføre til side 04	kr.	3.291.000.

KROGH MADSENS TEGNESTUE

Medlem af DANSKE ARKITEKTVIRKSOMHEDER.

Holkegade nr. 4 - 5600 Faaborg
Telefon 62 63 22 10

Beløb overført fra side 02	kr.	3.291.000,-
16. <u>Arkitekt- og ingeniørhonorar:</u>		
- Indledende registrering, tilstandsvurdering, økonomisk overslag/indstilling	kr.	100.000,-
- Projektering/ udbud, tidsplanlægning, kontraktindgåelse med håndværkere.	kr.	180.000,-
- Byggetilsyn/ møder og økonomistyring i anslået 8- 10 måneder	kr.	140.000,-
- Afsluttende byggeregnskab. Afholdelse af 1 og 5-årseftersyn	kr.	20.000,-
17. <u>Udlæg:</u> Rådgivers kørsel, tryk af mødereferater /tegninger m.v.	kr.	20.000,-
18. De samlede udgifter udgør således – excl. moms:	kr.	3.781.000,-
19. Moms 25% af kr. 3.781.000,-	+	<u>kr. 937.750,-</u>
20. Samlede anslåede udgifter udgør - inkl. moms	kr.	<u>4.688.750,-</u>

Hvis Højby Menighedsråd kan godkende ovennævnte overslagsbudget, kan byggearbejderne – under forbehold af de kirkelige myndigheders godkendelse - sandsynligvis påbegyndes: (dato ifølge aftale med menighedsrådet i Højby) og afsluttes ca. 8 -10 måneder efter restaureringens påbegyndelse.

Med venlig hilsen

Morten Krogh Madsen

Forudsætninger for økonomiske overslag:

- Der er ikke foretaget destruktive indgreb i kirkebygningen for at skaffe yderligere oplysninger om f.eks. tilstanden på gulve eller terrændæk m.v.
- Der er ikke foretaget projekteringsarbejder – og ikke alle forhold af betydning for bedømmelse af de bygningsmæssige udgifter kan fyldestgørende oplyses – uden en gennemarbejdet projektering.
- Der forudsættes, at der i forbindelse med indvendige arbejder i kirkebygningen **ikke findes kalkmalerier eller anden bevaringsværdig dekoration** – andet end dem, som allerede er kendt/ afdækket - under de nuværende hvidkalkede overflader.

KROGH MADSENS TEGNESTUE

Medlem af DANSKE ARKITEKTVIRKSOMHEDER.

Holkegade nr. 4 - 5600 Faaborg
Telefon 62 63 22 10

Højby Kirke. Foto nr. 01. Skibet set mod vest – kirkebænke med den nuværende farveholdning i rødbrune farvenuancer.

KROGH MADSENS TEGNESTUE

Medlem af DANSKE ARKITEKTVIRKSOMHEDER.

Holkegade nr. 4 - 5600 Faaborg
Telefon 62 63 22 10

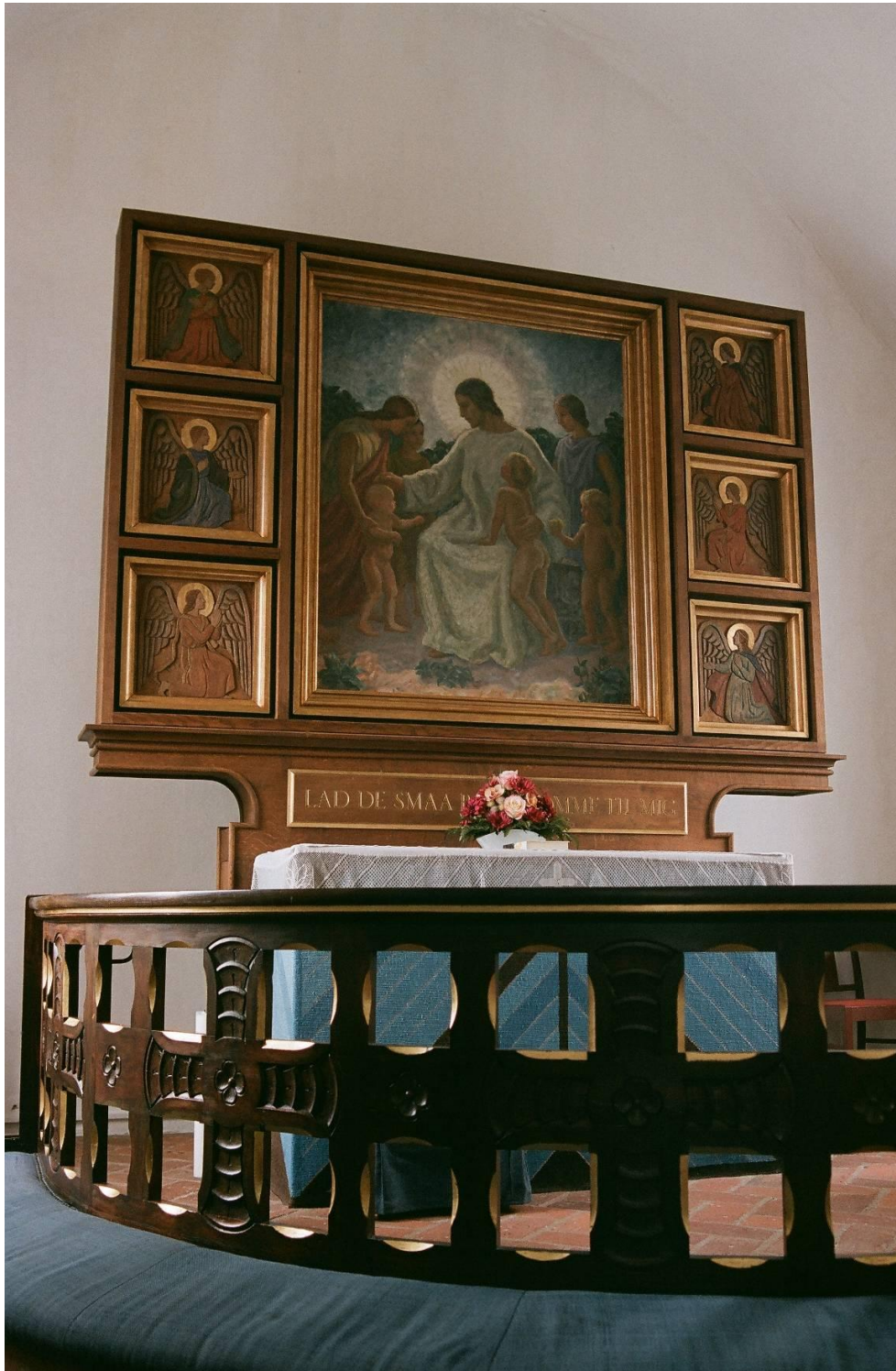

Højby kirke. Foto nr. 02. Eksisterende nyere orgel – samt eksisterende kirkebænke fra begyndelsen af 1900- tallet.

KROGH MADSENS TEGNESTUE

Medlem af DANSKE ARKITEKTVIRKSOMHEDER.

Holkegade nr. 4 - 5600 Faaborg
Telefon 62 63 22 10

Højby Kirke. Foto nr. 03. Eksist. altertavle fra år 1937 med maleri af Anna E. Munck. Reliefskærne figurfelter. i ramme.

KROGH MADSENS TEGNESTUE

Medlem af DANSKE ARKITEKTVIRKSOMHEDER.

Holkegade nr. 4 - 5600 Faaborg
Telefon 62 63 22 10

Højby Kirke. Foto nr. 04. Eksisterende kirkebænke fra begyndelsen af 1900- tallet. Nuværende farveholdning fra 1998.

KROGH MADSENS TEGNESTUE

Medlem af DANSKE ARKITEKTVIRKSOMHEDER.

Holkegade nr. 4 - 5600 Faaborg
Telefon 62 63 22 10

Højby Kirke. Foto nr. 05. Eksisterende prædikestol fra omkring 1578 i afrenset træ. Opgangen til den er nyere.

01

Tegn. nr.

Sag nr. 04. 02.

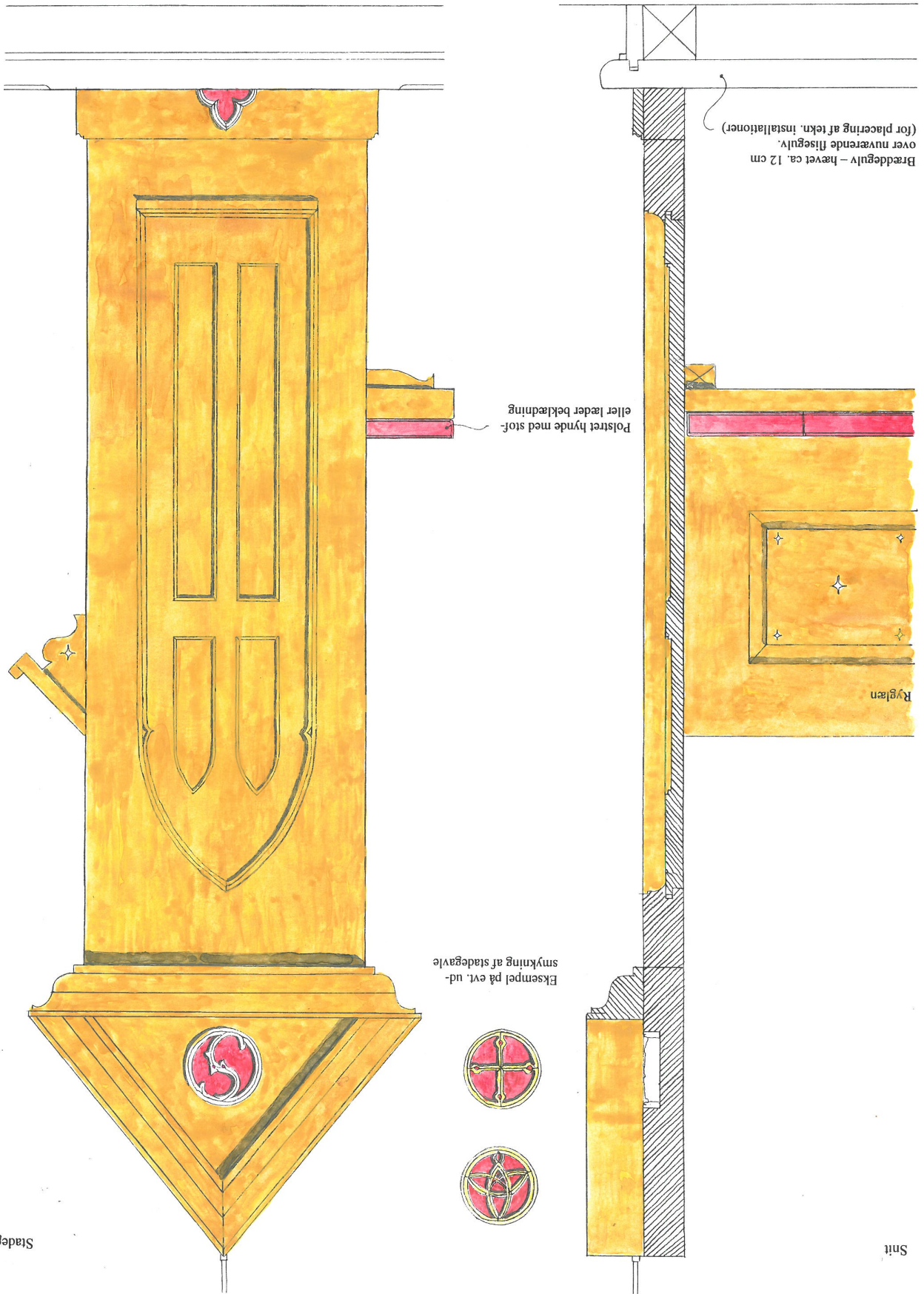
Mål 1 : 5

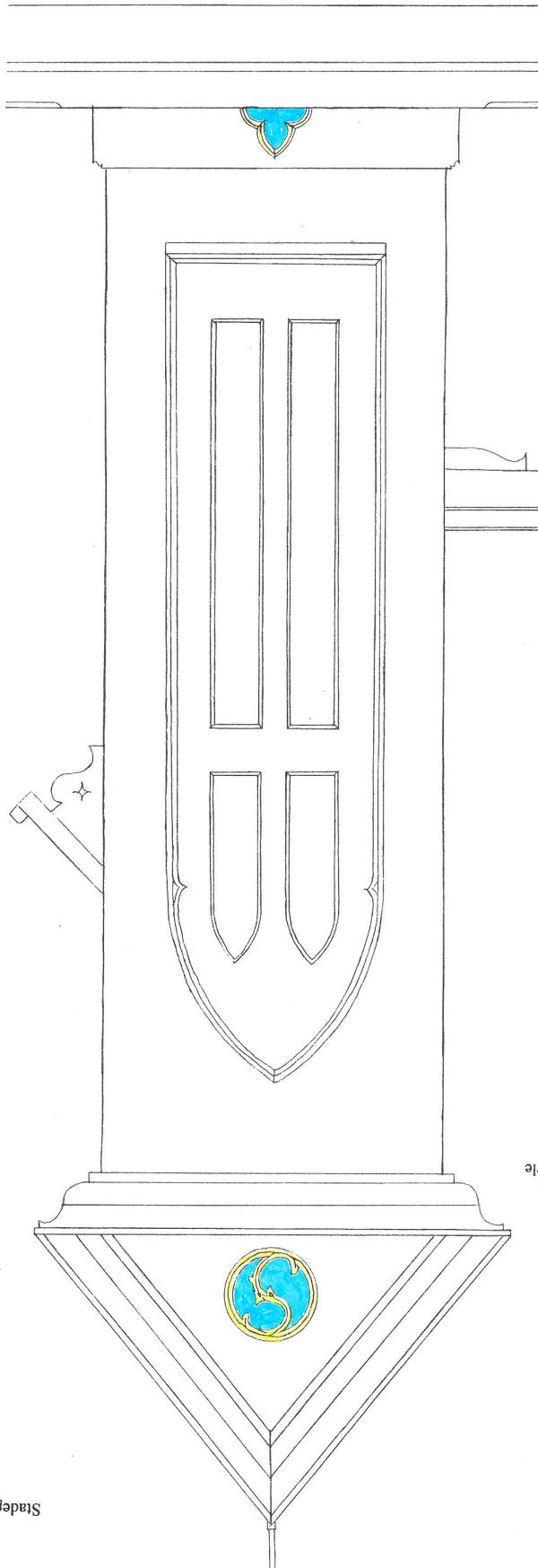
Assens Kommune, Fyns Amt.

Nye Kirkebænke, Skitseforslag A

2004. 08. 15

Vor Frue Kirke Assens -

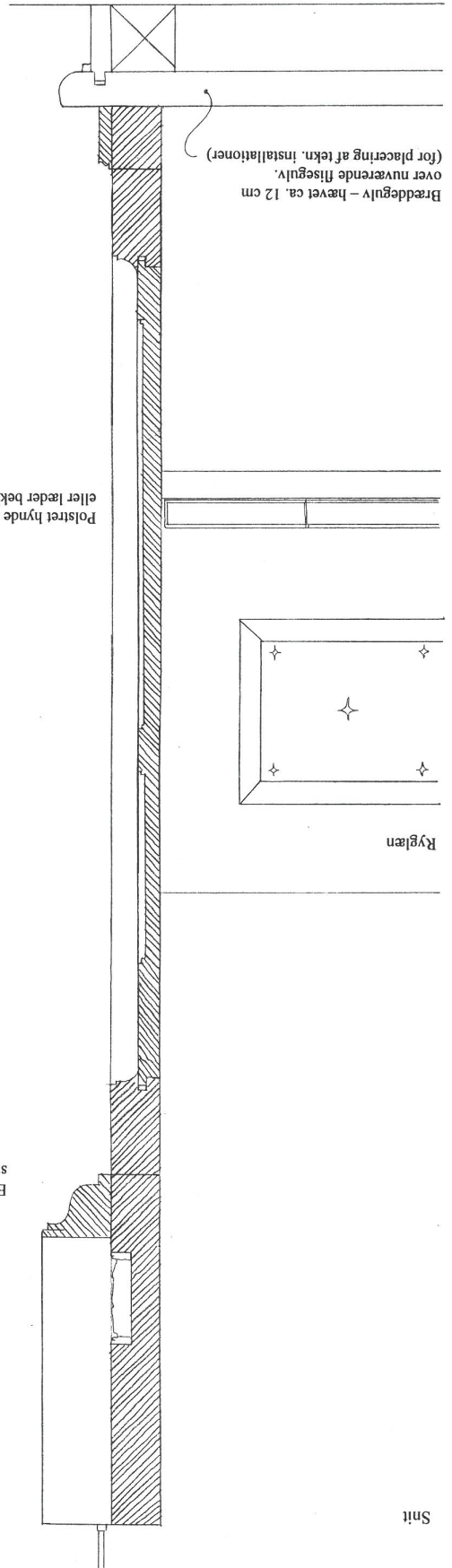

Stadegavl

Eksempel på evt. ud-smykning af stadegavl

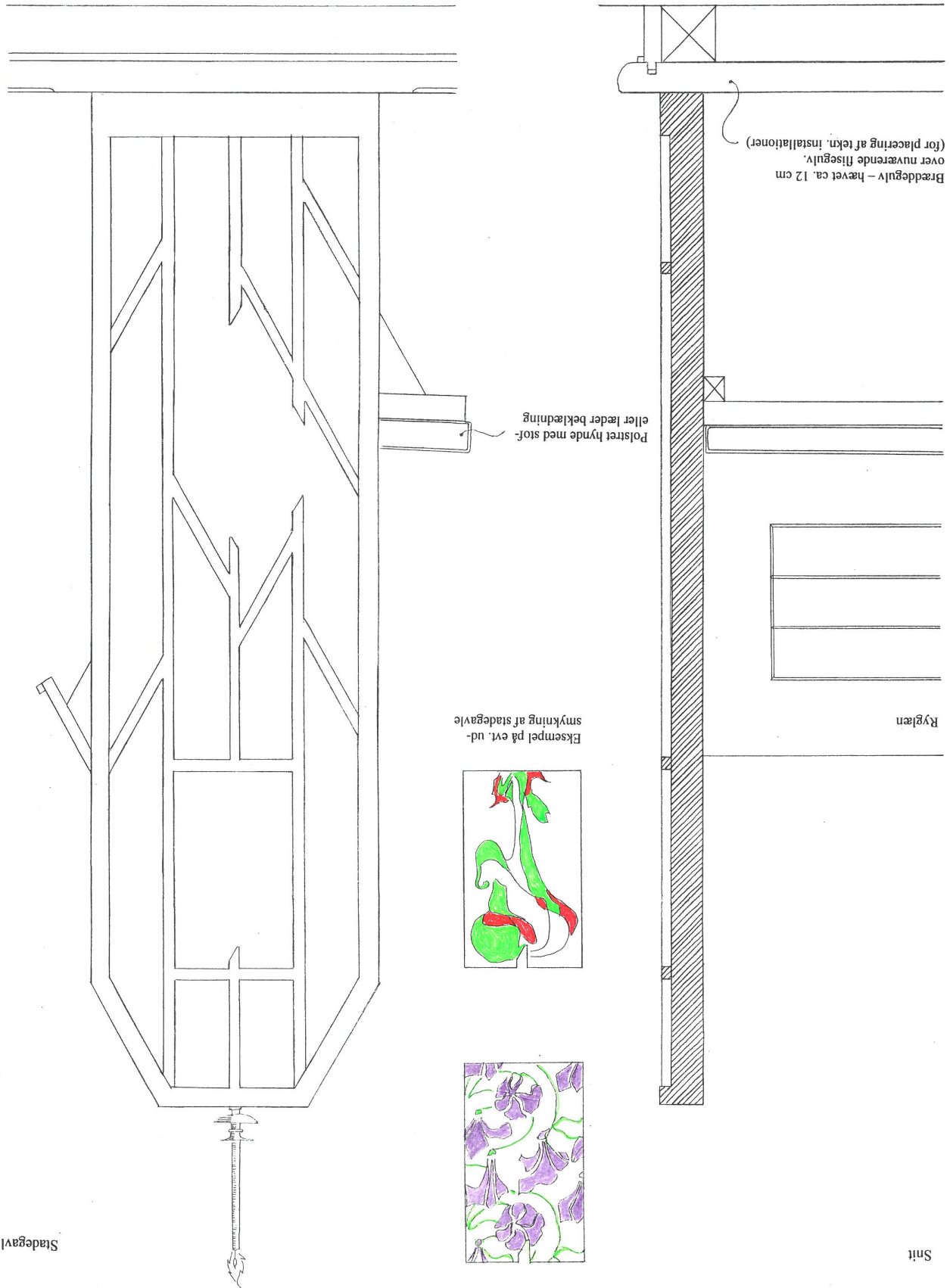
Polstret hynde med stof eller læder bekledning

Snit

Breddegulv - hævet ca. 12 cm over nuværende flisgulv. (for placering af tekn. installationer)

Ryglaen

Breddegulv – hevet ca. 12 cm
over nuværende flisegulv.
(for placering af tekn. installationer)

Vor Frue Kirke Assens –
Nye Kirkebænke, Snit

2004, 08, 15

Sag nr. 04, 02.

Tegn. nr.

05

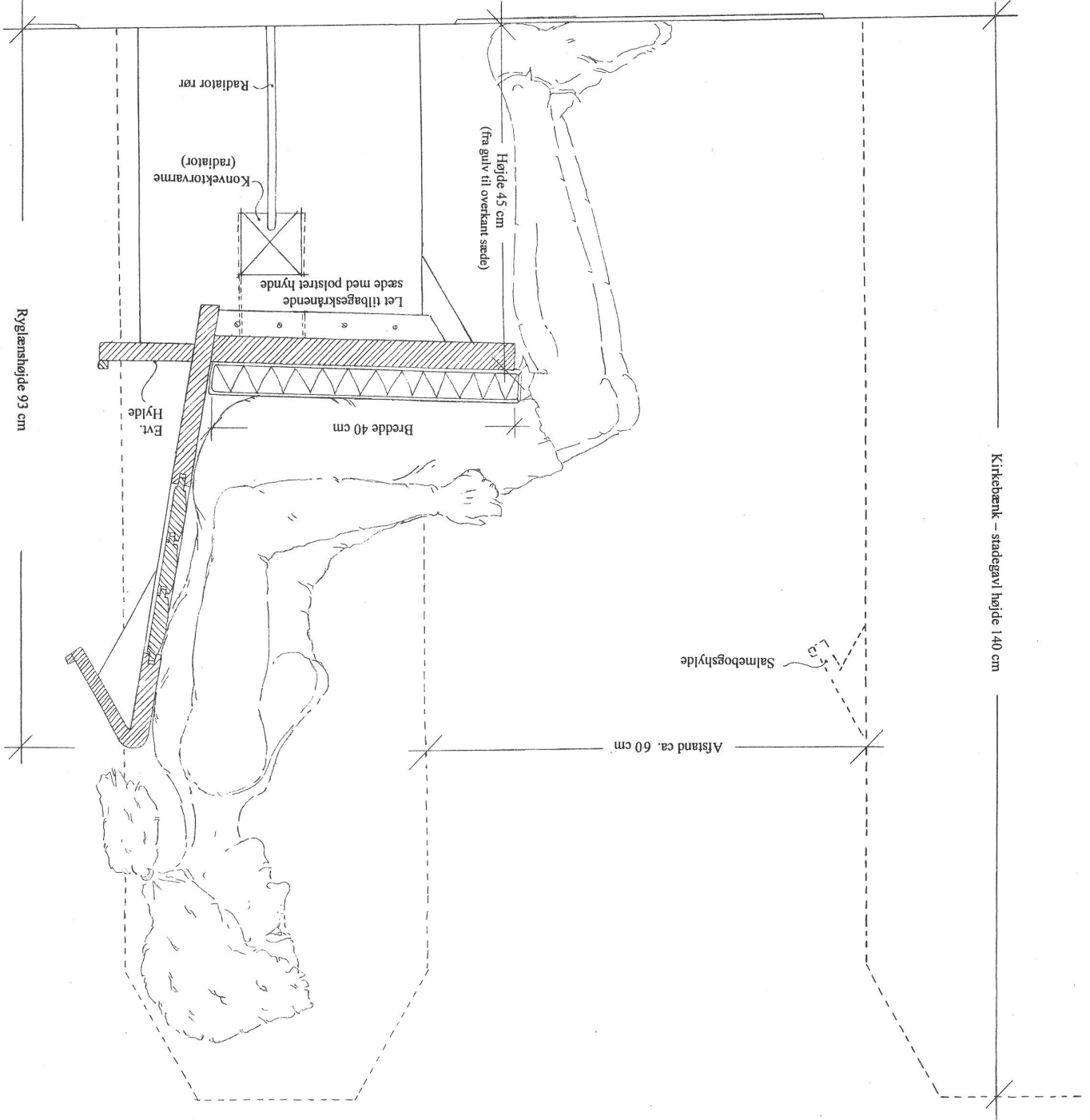
Assens Kommune, Fyns Amt.

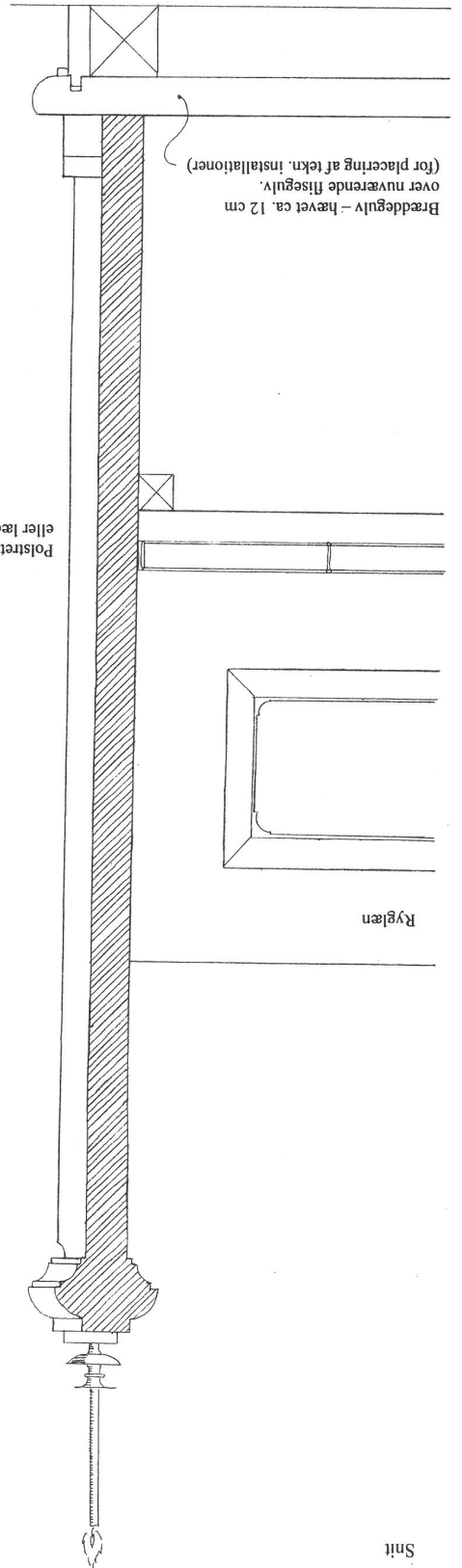
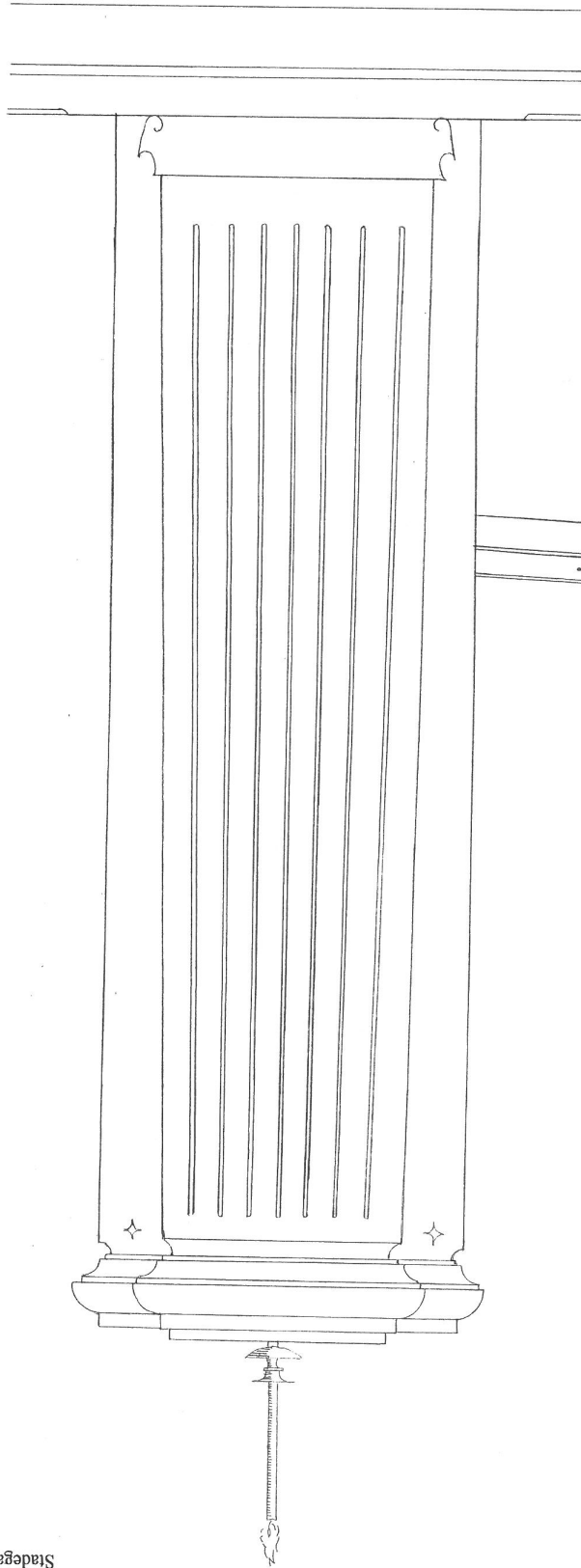
Mål 1 : 5

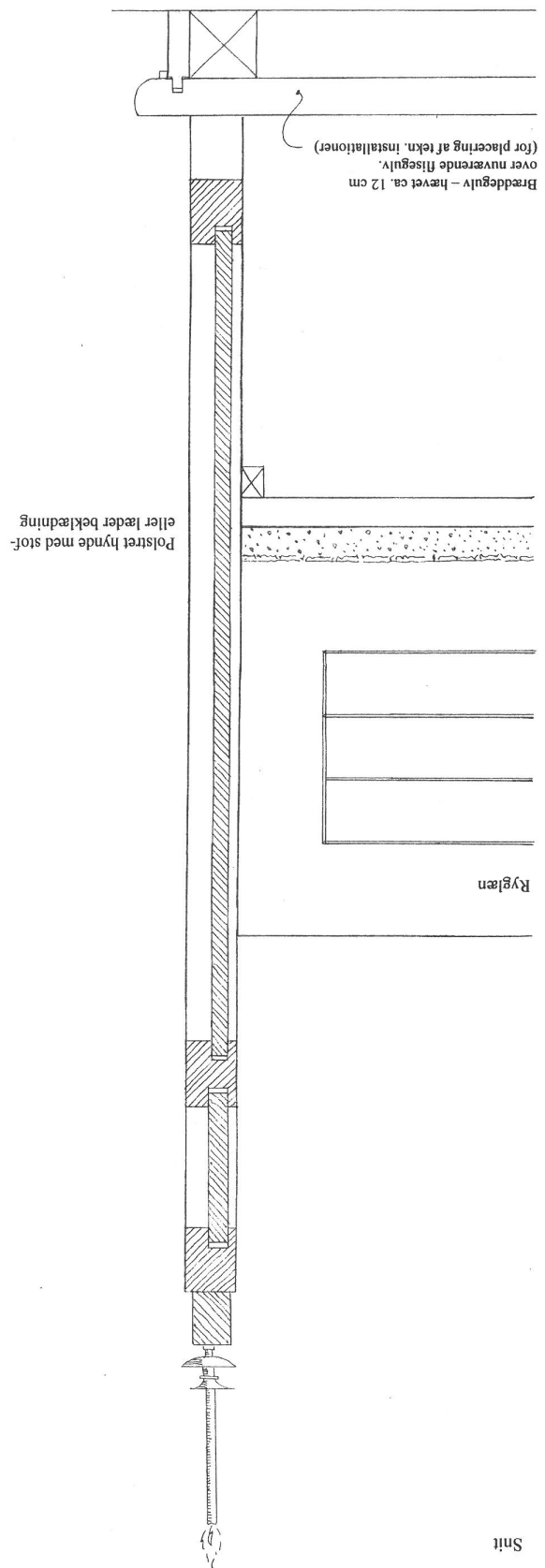
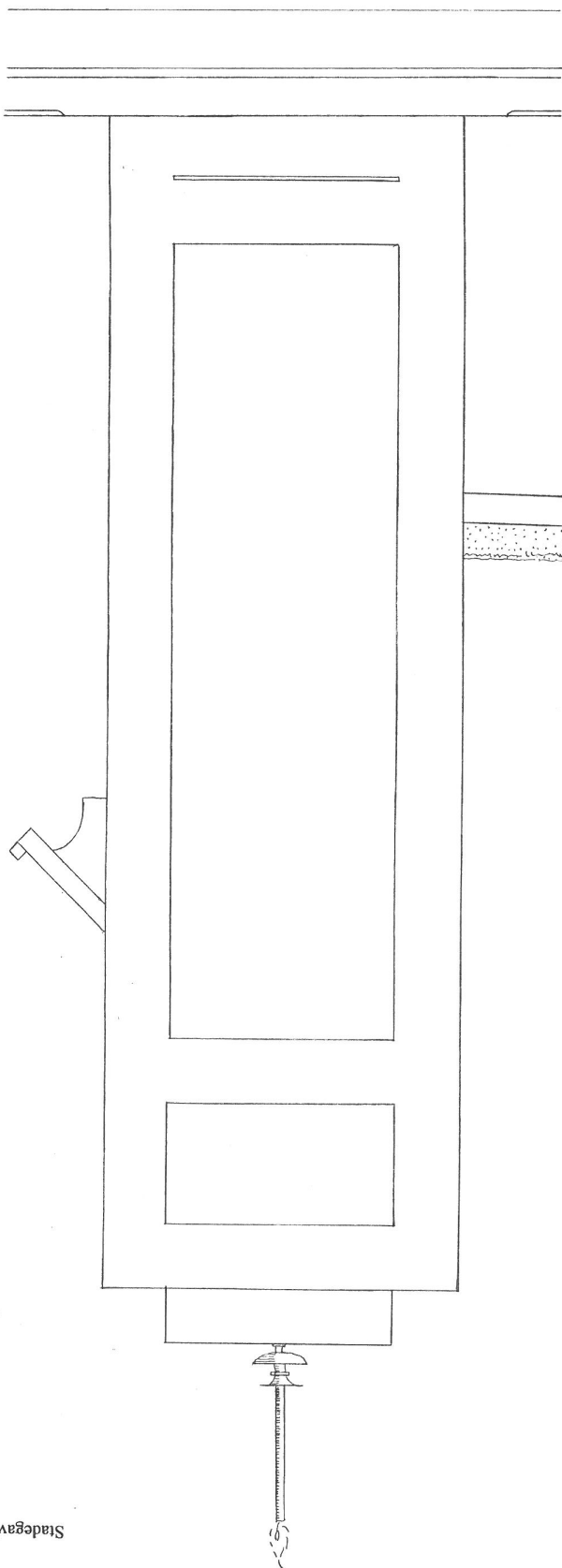
ARKITEKT M.A.A. MORTEN KROGH MADSEN

ØLSTEDVEJ 10 5672 BROBY

TLF. 62 63 22 10

Microsoft
Outlook Web App

Skriv her for at søge Hele postkassen

Indstillinger ? Log af

Post

Kalender

Kontakter

Inbakke

Kladder

Sendt post

Slettet post

Uønsket e-mail

Klik for at få vist alle mapper

Administrer mapper...

Svar Svar til alle Videre-send Uønsket Luk

Højby kirke Opsætning af lydudstyr NM 521/2014

Kirsten.Trampedach@natmus.dk [Kirsten.Trampedach@natmus.dk]

Du videre-sendte denne meddelelse den 27-01-2014 13:52.

Sendt: 27. januar 2014 11:54
Til: Højby Sogns Menighedsråd (7886); Paw Kingo Andersen
Cc: Fyens Stift

Til Højby kirkes menighedsråd,
Som svar på henvendelse vedr. opsætning af lydudstyr kan Nationalmuseet meddele, at en forudgående undersøgelse ikke skønnes nødvendig, idet kirkens indvendige murflader er behandlet med en opretningspuds, og der i museets arkiv ikke foreligger oplysninger om fund af kalkmalerier. Skulle man mod forventning alligevel støde på spor af maleri i forbindelse med montering skal Nationalmuseet kontaktes.

Med venlig hilsen

Kirsten Trampedach
Konservator/kirkekonsulent
Conservator/Church Consultant

NATIONALMUSEET/THE NATIONALMUSEUM OF DENMARK
Forsknings- & Formidlingsafdelingen/Research & Exhibitions
Danmarks Middelalder og Renæssance/Danish Middle Ages & Renaissance
Frederiksholms Kanal 12
Dk - 1220 København K
Mobil +45 4120 6596
kirsten.trampedach@natmus.dk

Sekretariat +45 4120 6121

Besøg Kirkekonsulentfunktionens hjemmeside:
[Nationalmuseets kirkekonsulenter](#)

<https://post2010.kirkenettet.dk/owa/7886@sogn.dk/?ae=Item&t=IPM.Note&id=RgA...> 27-01-2014

Højby Kirke, Menighedsrådet, e-mail: 7886@sogn.dk
Att.: Fmd. Bygnings- og Kirkegårdsudvalget Marie Egeskov, marieegeskov@gmail.com
cc. arkitekt Morten Krogh Madsen, krogh@madsen.mail.dk

Forskning og Formidling
Kirkekonsulentfunktionen
Middelalder, Renæssance og Numismatik
Karin V. Kristiansen. Tlf.: 41 20 64 85
karin.vestergaard.kristiansen@natmus.dk

HØJBY KIRKE (Åsum hrd., Odense amt)

Besigtigelse af historisk inventar forud for indvendig istandsættelse med nyt varmeanlæg

Efter anmodning har Nationalmuseets Kirkekonsulentfunktion besigtiget Højby Kirkes historiske inventar. Besigtigelsen fandt sted den 24. august 2015 og blev udført af Nationalmuseets Kirkekonsulentfunktionens konserveringsfaglige kirkekonsulnet. Tilstede var formand for Bygnings- og Kirkegårdsudvalget Marie Egeskov, kirkeværge Ole Bøttiger, arkitekt Morten Krogh Madsen samt kirkens graver.

I forbindelse med projektering af indvendige istandsættelsesarbejder, herunder nyt varmeanlæg, kalkning og eventuel nymaling af stoleværket ønskes Nationalmuseets Kirkekonsulentfunktionens vurdering af det historiske inventars bevaringstilstand og eventuelle behov for konservering. Desuden ønskes en vurdering af om stolestaderne ud fra bevaringsmæssige og antikvariske hensyn tåler at blive nymalet og tilført nye varmeelementer, samt om der ved indkøring af et nyt varmeanlæg bør udvises særlige bevaringsmæssige hensyn overfor det historiske inventar. Endelig ønskes Nationalmuseet anvisninger på hvorledes det historiske inventar bør sikres, dvs. beskyttes bedst muligt imod støv og stød ved kommende etablering af nyt varmeanlæg, kalkning mm.

Besigtigelsesrapporten beskriver disse forhold i ovennævnte rækkefølge, idet der indledningsvis gives en kort beskrivelse af kirkens historiske inventar og dets konserveringshistorik. Rapporten afsluttes med en detaljeret gennemgang af inventar med aktuelt behov for restaurering (hvilket kun er altertavlen) og heri indgår retningslinjer for altertavlens konservering.

Besigtigelsesrapportens retningslinjer mht. sikring, nymaling samt konservering og restaurering bør indarbejdes i kommende projektforslag til indvendige istandsættelsesarbejder i kirken.

Vedrørende det historiske inventar

Det historiske inventar blev besigtiget af Nationalmuseet i 2005, og de dengang observerede skader er efterfølgende blevet konserveret og restaureret. Det historiske inventar og dets konserveringshistorik er følgende:

- *Ældre altertavle* fra o.1753 med en 1800-tals bemaling i lys marmorering, der antageligt er samtidig med midterfeltsmaleriet er fra 1826. Altertavlen måler 325 x 192 cm og er opsat i tårnrummet. Den er konserveret siden 2005.

- *Nuværende altertavle* fra o.1937 med maleri af Anna E. Munck og egetræs rammeværk med reliefskårne figurfelter og oprindelig delvis bemaling i laserede farver og forgyldning.
- *Alterbord* o.1937. Beklædt med nyere vævet antependium i blå farver.
- *Alterskranke* o.1937 af udsavet og reliefskåret nåletræ i mørkebrun bejdse med forgyldning.
- *Prædikestol* o.1578 på fire fag med afrensede farver, hvis træværk siden 2005 er konserveret og herunder afrenset for lak samt tilført en ny overfladebehandling. Opgangen er nyere.
- *Stolestader* o.1937. De er af nåletræ og har åbne rygge og reliefskårne gavle. Bemalingen er fra 1998 i to rødbrune farvnuancer, og den er formentlig malet direkte ovenpå stolenes oprindelige umalede men bejdsede træværk.
- *Pengeblok* med ukendt datering men formentlig fra 1700-tallet. Af jernbundet egetræ der er brunmalet med sorte jern. Blokken er opsat på en nyere sokkel ved indgangsdøren.
- *Gravkranse*. På tårnrumsvæggen er der opsat tre gamle glasskabe med gravkranse, der menes konserveret siden 2005.
- *Kapeldør* o.1728 med tofløjet dør med gennemsavet gitterværk i fyldninger og opsatte basunblæsende engle. Umalet og overfladebehandlet, mens englene er bemalet. Døren findes på skibets nordvæg, inde i kirken, ved en tilmuret kapelåbning. Den er konserveret i 1992.
- *Dørfløj* o.1652, som er dør imellem våbenhus og skib. Af umalet og overfladebehandlet egetræ med påsatte sortmalede gangjern og dekorativ udsmykning i jern. Døren er konserveret siden 2005.
- *Ydre våbenhusdør* o.1800 med påsat snitværk og riflet fyldning. Istandsats siden 2005 og nymalet i blå farve som tidligere.
- *Tårnrumsdør*, formentlig fra 1900-tallet. Ikke besigtiget, antageligt istandsat siden 2005.

Vedr. Det historiske inventars bevaringstilstand og behov for konservering:

- Det historiske inventar er i god bevaringstilstand uden aktuelt behov for konservering, undtagen nedstående.
- En undtagelse er altertavlen fra o.1937. Den står meget snavset og tilsodet med behov for at blive renset af faguddannede konservatorer (se nedenfor). Herved vil maleriet genvinde farvernes klarhed, og dets billedværdi og virkning i kirkerummet vil forbedres. Altertavlens farver bør være grundlag for afsætning af nye farver i kirkerummet, og for at opnå det bedste udgangspunkt for dette, bør maleriet og rammeværket renses inden der afsættes nye farver.
- En undtagelse er desuden alterskranken, hvis sydside er bleget af solen og derfor har behov for at blive renset, overfladebehandlet og eventuelt farvejusteret af konservator.

Vedr. Eventuel nymaling af stolestader og montering af nye varmelementer

- Stolestaderne er generelt i god bevaringstilstand og har kun behov for et eftersyn og mindre snedkermæssige reparationer forud for eventuel nymaling. Kun enkelte af stolestaderne er vakkelforne og sider med let løse beslag i gulvet. Dette arbejde kan udføres af kyndig snedker.
- Stolestaderne tåler ud fra såvel bevaringsmæssige som antikvariske hensyn at blive nymalet i nye farver efter følgende:
  - Nuværende bemaling skal efter en bundbehandling (affedtning/overfladeslibning) tjene som malebund for nye farver.

- Inden ændring af eksisterende farver skal stoleværkets nuværende farver, form og opsætning fotografisk dokumenteres, og dokumentationen skal indsendes til Antikvarisk-Topografisk Arkiv på Nationalmuseet via Nationalmuseets Kirkekonsulentfunktion
- Stolestaderne har tidligere været nedtaget og de tåler igen at blive nedtaget og bragt på maler/snedkerværksted af kyndig snedker, idet denne forinden skal nummerere stolens placering. Dog skal fremhæves, at stolene kun tåler at være opsat på et værksted, der overvejende har samme indeklime som kirkerummet. Dette er for at undgå unødigt udtørring og sprukne samlinger i stoleværkets træværk og samlinger.
- Valg af nye farver bør afsættes i forhold til farverne på den ny restaurerede altertavle. Farverne skal træffes på grundlag af farveprøver, og det nye farveudtryk såvel som den tænkte materialeanvendelse og malerbehandling skal fremgå af et forslag til stoleværkets nymaling. Forslaget skal ad tjenstlig vej indsendes til stiftets godkendelse, og nymaling må først iværksættes når stiftsøvrighedens godkendelse foreligger.
- Stoleværket tåler ud fra bevaringsmæssige og antikvariske hensyn at blive monteret nye varmeelementer under stolestader, og ligeledes tåler de at blive letter ombygget under bænkene såfremt det af æstetiske hensyn vil være en fordel af skjulte de nye varmeelementer. Ved opsætning af varmeelementer bør der som udgangspunkt foretages mindst mulige indgreb i stolens oprindelige træværk og samlinger.
- Gulvet under stolestaderne tåler ud fra bevaringsmæssige hensyn at blive istandsat, herunder ved hel eller delvis udskiftning af gulvbrædderne.

Vedr. Bevaringsmæssige hensyn ved indkøring af et nyt varmeanlæg

- Det historiske inventar har ingen udtørringsskader eller tegn på et fugtigt indeklime. Nuværende indeklime er derfor velegnet for det historiske inventar.
- Nuværende indeklime bør derfor opretholdes ved indkøring og fremtidig brug af nyt varmeanlæg. Derfor bør nuværende indeklime måles og dokumenteres, til brug som reference ved indkøring og brug af nyt varmeanlæg. Herved undgås at der kommer uhensigtsmæssige udtørringsskader på inventaret i forbindelse med indkøring og brug af nyt varmeanlæg.
- Af præventive hensyn bør der ikke placeres radiatorer eller andre varmeelementer under historisk inventar, eller i tæt nærhed hermed. Dette er for at undgå, at varme herfra udtørre inventarets træværk.

Vedr. Sikring af det historiske inventar

Ved kommende indvendige istandsættelsesarbejder i form af indvendig kalkning, etablering af nyt varmeanlæg, herunder indgreb i mur og gulv samt eventuel nedtagning og genopsætning af stoleværk, samt eventuelle slibearbejder ved nymaling kan der forventes at fremkomme støv- og stødrisiko for det historiske inventar. Der skal derfor sikres, dvs. beskyttes bedst muligt imod støv og stød efter følgende:

- *Altertavlen* er eventuelt nedtaget og bragt på konserveringsværksted i den støvende byggeperiode. Hvis den er opsat i kirken bør den indpakkes af konservator i tillukkede faste plader med støvtætte samlinger. Denne sikringsform vil også have en buffervirkning imod forhøjet luftfugtighed imens der kalkes. Eventuelt kan der placeres en datalogger som måler luftfugtigheden inde ved kassen, og derved giver mulighed for at nedsætte/regulerer en eventuel forhøjet luftfugtighed. Dette er for at undgå uhensigtsmæssigt fugtpåvirkning af altermaleriets lærred.

- *Prædikestol, kapeldør og ældre altertavle* bør som udgangspunkt forblive opsat på væggen i kirken. Her skal det indpakkes af konservator uden nedtagning. Indpakningen skal svare til altertavlens (se ovenfor), og efter vurdering kan der også her opsættes datalogger. Forinden indpakningen kan konservator nedtage dette inventars påsatte figurer og skjold, hvorefter disse indpakkes sammen med det øvrige eller særskilt i kasser i rummet.
Kun undtagelsesvist bør dette inventar nedtages og opbevares udenfor kirkerummet i byggeperioden. I så fald må det kun nedtages, genopsættes, håndteres, adskilles, transporteres og opstilles af konservator. Ligeledes må det kun opbevares i et rum udenfor kirkerummet såfremt dette har et dokumenteret indeklima, der svarer til kirkerummet, og ligeledes skal dette rum være tyveri- og brandsikret.
- *Gravkranse* (inklusive deres rammer) og nedtages og indpakkes beskyttende af konservator og kan opbevares i et rum udenfor kirkerummet, såfremt dette har samme indeklima som kirkerummet og er tyveri og brandsikret.
- *Pengeblok, dørfløj og våbenhusdør* indpakkes stødsikrende og bør ikke nedtages.

Vedr. Proces for stiftsgodkendelse og indarbejdelse i projektforslag og stiftsgodkendelse

Det skal erindres, at enhver iværksættelse af sikring, ændring (herunder nymaling og montering af varmeelementer) samt konservering og restaurering af historisk kirkeinventar, der er ældre end 100 år, kræver stiftsøvrighedens godkendelse. Processen herfor er flg.:

- Konserverings- og sikringsarbejder må kun udføres af konservator efter forslag der følger retningslinjerne i Nationalmuseets Kirkekonsulentfunktionens nærværende besigtigelsesrapport, samt et overslag (se nedenfor) der redegør for udgifterne forbundet med arbejdets udførelse.
- På grundlag af Nationalmuseets Kirkekonsulentfunktionens (nærværende) besigtigelsesrapport skal menighedsrådet derfor indhente forslag og overslag for arbejdets udførelse fra et konserveringsværksted, der råder over de faguddannede kompetencer, der fremgår af Nationalmuseets besigtigelsesrapport.
- Konserveringsværkstedets forslag og overslag skal ad tjenstlig vej skal indsendes til stiftsøvrighedens godkendelse. Såfremt arbejdet indgår i større indvendige istandsættelsesarbejder, skal konserveringsværkstedets forslag og overslag indarbejdes, fremgå (vedlægges) og budgetteres i den samlede projektansøgning. Konserverings- og restaureringsarbejdet må kun iværksættes på grundlag af stiftsøvrighedens godkendelse.

Med venlig hilsen

Karin Vestergaard Kristiansen
Kirkekonsulent, konservator, ph.d.

BESIGTIGELSESRAPPORT over historisk inventar med behov for konservering og restaurering

Altertavle o.1937

Altertavlen dateres til o.1937. Den består af et midterfelt med et maleri af Anna E. Munck, der forestiller Kristus der velsigner børnene. Maleriet sidder i en bred profileret ramme og flankeres af sidefelter, der hver har tre indrammede kvadratiske fyldingsfelter med relieffer af engle. Det er således en fløjaltertavle,

hvis fløje er fastlåste og udført med gennemgående horisontale rammeværksdele. Tavlen har forneden et lavt postament med skåret indskrift. Tavlen måler 230 x 287 cm (inklusive postament) og midterfeltets maleri måler ca. 127 x 149 cm.

Rammeværket står i umalet egetræ med forgyldning på profilerede rammedele. Reliefferne er derimod bemalt med rødt og grønt laserende farve i tydelige penselstrøg over det delvist synlige træ. Desuden er der partiel dækkende mat blå farve, og ligeledes er englens glories forgyldte.

Maleriet er malet på et groft vævet lærred med en på lys grundering. Lærredet er uden sammensyning, og det er opspændt på en blændramme, som tilsyneladende er uden tværstiver. Maleriet er malet med oliefarver i dækkende farver, der partielt er meget tykke og pastose. Langs maleriets nederste del har farverne en afvigende overflade og karakter, hvilket vidner om at farver her er enten ændret af kunstneren eller at der er nogle ældre farvereparationer.

Maleriet er indsat i altertavlerammeværket med lukket bagklædning og synes at være fastholdt på forsiden af rammens forgyldte inderramme.

Altertavlen kan adskilles imellem storstykke og postament el tavle og postament. Tavlen er opsat på alterbordet og placeret med god afstand, ca. 89 cm afstand til østmuren. Tavlen er fastgjort til østmuren ved jerndragere.

Bevaringstilstand

Altertavlens ringe bevaringstilstand beror på, at tavlen er meget tilsodet og snavset. Det skæmmer altertavlen og især maleriets farver og billedværdi, samt dets virkning i kirkerummet. Derfor er der stort og aktuelt behov for altertavlen bliver rensat af konservatorer. Da altertavlens farver bør være grundlag for afsætning af nye farver i kirkerummet, bør altertavlen renses inden der afsættes nye farver. Kun herved opnås det bedste grundlag for afsætning af nye farver.

Især maleriet skæmmes af meget snavs og sod fra alterlysene. Der ses således en gråligbrun snavs og sodhinde på maleriet. Dette snavs og sod har aflejret sig på maleriet og findes desuden i den pastose farves fordybninger. Desuden er maleriets lærred lettere bulet og farven har spredt slidtage (små afskalninger) i billedets nederste del. Samme sted er motivet let skæmmet af ovenfornævnte afvigelser i farvens overflade.

Ligeledes er rammeværket snavset og tilsodet og farven på relieffernes har ligeledes spredt slidtage. Især i den matte blå farve, hvis bindemiddel er porøst og partielt afskallet. Det umalede træværk står ligeledes med en lettere udtørret og bleget overflade.

Retningslinjer for konservering og restaurering

Altertavlens konservering og restaurering må kun udføres af faguddannede farve- og malerikonservatorer med dokumenteret erfaring for konservering af bemalt træ samt af lærredsmaleri. Der er således tale om to konserverings fagspecialer, og derfor vil arbejdet kun kunne udføres bedst muligt på et konserveringsværksted som råder over begge.

Konserverings og restaureringsarbejdet på maleriet kan kun udføres på konserveringsværksted, og derfor skal konservator nedtage maleriet og bringe det på værksted. Ligeledes kan det være arbejdsbesparende, at rammeværket også konserveringsværksted, hvorfor det forekommer bedst at hele altertavlen nedtages af konservator og bringes på værksted. Konservator skal forestå tavlens og maleriets genopsætning.

Bragt på værksted skal maleriet udtages af rammeværket. Der er behov for at bule i malerilærredet opspændes, hvilket om muligt, og efter malerikonservators vurdering, kan udføres uden afmontering fra blændrammen. Alternativt må konservator afmontere lærredet og foretage en planering og genopspænding, herunder med tilførelse af kantlamining. Efter behov kan det komme på tale at styrke lærredet med en fuld laminering, hvilket konserveringsteknisk skal udføres uden af trykke/ændre maleriets pastose overflade.

Ligeledes skal malerikonservator efterse udtørringen af maleriets farver/grundering, og på den baggrund vurdere behovet for en imprægnering for at styrke farvens/grunderingens vedhæftning til lærredet. Rensningen af maleriet forudsætter en forundersøgelse for at klarlægge eventuel indtrængning af snavs og sod i farvernes overflade, det vides nemlig ikke om maleriet oprindeligt har haft en overfladebehandling. På den baggrund skal maleriets farver renses forsigtigt og med en metode, der også fjerner de utallige aflejringer af snavs i den pastose farves fordybninger. Som et led i rensningen skal konservator undersøge om overfladevariationerne i maleriets nederste del skyldes kunstnerens ændringer eller en sekundær opmaling, og på den baggrund enten fjerne skæmmende sekundære farver eller foretage en farve- og overfladejustering. Afslutningsvis skal maleriets farver tilføres en ny beskyttende overfladebehandling, der ligeledes tilfører dybde til farverne.

Blændrammen skal efterses og mangler udbedres. Såfremt ramme er spinkel, og konservator vurderer at den ikke kan bære det tunge maleri, kan det komme på tale at styrke rammen på hjørner og tværstiver. Alternativt må udføres en ny solid blændramme af næringsfattigt og tørt træ.

Rammeværket har behov for at blive rensset af farvekonservator. Partier med umalet træ skal desuden overfladebehandles og eventuelt lokalt farvejusteres således at træet ikke ses skæmmende lokalt bleget. Rammeværkets bemalede og forgyldte partier skal ligeledes renses, og herunder må rensemetoden for de matte porøse blå farver sikre, at der ikke sker afsmitning af den blå farve. Herefter skal konservator foretage en nøjsom farveretouchering, der dels udfylder afskallet farve og dels foretages med en nøjsomhed, som sikrer bevaring af farvernes laserende karakter. Der må således ikke være tale om en opmaling.

Arbejdet afsluttes med en rapport, der i tekst og foto dokumenterer det udførte arbejde og som tilsendes Antikvarisk-Topografisk Arkiv på Nationalmuseet via Nationalmuseets Kirkekonsulentfunktion.

Højby sogns menighedsråd
V/ arkitekt Morten Krogh Madsen
Holkegade 4
5600 Faaborg.

Overslag over istandsættelse af Højby kirkes inventar.

Overslaget er udført efter anmodning af arkitekt Morten Krogh Madsen i henhold til Nationalmuseets besigtigelsesrapport a 20.september, 2015, samt efter møde med menighedsråd og arkitekt i kirken d. 12.november, 2015, hvor en bedre farvemæssig sammenhæng imellem altertavle, knæfald, prædikestol og orgel blev drøftet. Overslaget omfatter prissætning af konservators medvirken til dette, samt istandsættelse af altertavle og alterskranke. I forbindelse med kirkens indvendige istandsættelse nedtages mindre dele af det historiske inventar, og det som skal forblive i kirken indpakkes i støvtæt Tyvek og stødsikre kasser i samarbejde med lokal snedker. Altertavlen forventes hjemtaget til istandsættelse på værksted.

1. Delvis nedtagelse og genopstilling af historisk inventar og inddækning.

Altertavlen hjemtages på værksted, løse dele på kapeldør og tidligere altertavle på tårnummets nordmur afmonteres og nedpakkes i støvtætte, stødsikre kasser, evt. sammen med gravkranse. Pengeblok, dørføj, våbenhusdør, prædikestol, kapeldør og tidligere altertavle indpakkes, så de er sikret imod støv og stød under kirkens istandsættelse. Arbejdet udføres i samarbejde med lokal snedker.

Sikring imod støv og stød og udpakning	20 tim.	
Nedtagelse og genopstilling	<u>60 tim.</u>	
I alt	80 tim.	35.600,- kr.
Transport		<u>400,- kr.</u>
Nedtagelse og genopstilling i alt ekskl. moms		<u>36.000,- kr.</u>

2. Altertavle, 1937.

Altertavlen hjemtages til værksted, hvor rammeværk og relieffer renses for sod og smuds, og rammeværk i træ overfladebehandles med efterfølgende farvejustering. De lasurbemalede relieffer og forgyldninger mættes og retoucheres. Storfeltmaleriet kiles ud, buler planeres om muligt lokalt, og farvelagene renses for sod og smuds. Eventuelle sekundære reparationer fjernes eller farvejusteres, og maleriet mættes og ferniseres. Blændrammen styrkes eller fornyes om nødvendigt. Såfremt maleriets buler ikke lader sig planere lokalt, afmonteres lærredet, og der udføres imprægnering med nyt bindemiddel, planering under svagt tryk, og kantlaminering.

Nedtagelse og genopstilling	32 tim.	
Rammeværkets istandsættelse	40 tim.	
Relieffernes Istandsættelse	80 tim.	
Altermaleriets istandsættelse	70 tim.	
Evt. planering, kantlaminering, imprægnering	<u>50 tim.</u>	
Altertavlens istands. i alt ekskl. moms	<u>272 tim.</u>	<u>121.040,- kr.</u>

3. Alterskranke.

Alterskranke renses for smuds, blændede og udpinte partier mættes, og der foretages en farvejustering. Arbejdet udføres i kirken.

Istandsættelse	40 tim.	17.800,- kr.
Transport		<u>500,- kr.</u>
Alterskranke i alt ekskl. moms		<u>18.300,- kr.</u>

4. Farvesætning.

Der udføres foreslag til ny farvesætning på stoleværk til godkendelse af menighedsrådet, hvorefter maler rådgives om metoder og materialevalg. Farverne justeres efter at altertavlen er genopstillet i rensed stand, og stoleværket færdigmales i kirken. Stofprøver til valg på nye hynder medtages.

Farvesætning inkl. transport	100 tim.	<u>50.000,- kr.</u>
------------------------------	----------	---------------------

5. Eventuelle justeringer på prædikestol, alterskranke og orgel.

For at skabe en bedre sammenhæng imellem altertavle og kirkens øvrige inventar, blev der på møde med menighedsråd og arkitekt drøftet mindre ændringer og tilføjelser på prædikestol, alterskranke og orgelfacade.

På prædikestolen er foreslået ny temperaforgyldning på enkelte vandrette profilgange, og profiler omkring fyldingsfelter efter forudgående afrensning af voksbehandling de pågældende steder. For at fremhæve de reliefskårne fyldinger, kan der eventuelt udføres en let retouchering af den laserende sorte bundfarve.

Knæfaldsskranke domineres af ret store flader med mørkt ferniseret egetræ, som kunne ønskes reduceret ved en delvis staffering i udskæringer og på håndfang, ligesom nyt stof på knæfaldet nok kunne bidrage til større visuel lethed i kirkens kor.

Endelig kunne gitterværket bag piberne i orgelet forgyldes, ligesom stoleværkets nye farver ville kunne gentages i nogle af orgelfacadens fyldinger. Arbejderne udføres i kirken.

Staffering og justering på prædikestol	120 tim.	
Delvis staffering på alterskranke	60 tim.	
Forgyldning og staffering på orgel	<u>50 tim.</u>	
I alt	230 tim.	102.350,- kr.
Transport		<u>3.050,- kr.</u>
Justeringer og stafferinger i alt ekskl. moms		<u>105.400,- kr.</u>

Overslagspris i alt eksklusive moms 722 tim. 330.740- kr.

Overslaget er udregnet efter nugældende priser og er inklusive udgifter til transport og materialer, men er eksklusive moms.

Ringe, d. 14.januar, 2016.

Med venlig hilsen

Karsten Larsen.

Notat

Højby kirke – nyt varmeanlæg m.m. Konsulentmøde 19. februar 2016.

Mødedeltagere

Højby sogns Menighedsråd

Marie Egeskov,
Carsten Andreassen, sognepræst
Ole Bøttiger, kirkeværge
Morten Krogh Madsen, arkitekt MAA
Jørgen FolkeOlsen
Gunilla Rønnow, arkitekt MAA
Sissel F. Plathe, museumsinspektør
Nina Billund, stiftsfuldmægtig

Menighedsrådets rådgiver
Menighedsrådets bygningskyndige
Kgl. Bygningsinspektør, Rønnow Arkitekter A/S
Nationalmuseet
Fyens Stiftsøvrighed

Baggrund for mødet

Menighedsrådet har besluttet at genoptageprojektet med udskiftning af varmeanlægget i Højby kirke, som tidligere er drøftet i et konsulentmøde, jf. stiftets notat af 01.10.12.

I samarbejde med arkitekten overvejer menighedsrådet forskellige løsningsmodeller, som ønskes forhåndsdrøftet med konsulenterne, jf. arkitektens mødeoplæg af 15. februar 2016 med følgende emner til drøftelse:

- **Nyt varmeanlæg i kirken** – placering af konvektorer under eksisterende eller nye kirkebænke?
- **Reduktion i antallet af kirkebænke** – udtagning af korte bænke, placeret bagerst i kirken ved orglet?
- **Nye kirkebænke** – Eksisterende kirkebænke har ikke god siddekomfort, men er vanskelige at forbedre. Udførelse af nye kirkebænke?
- **Forslag** til fremtidig farveholdning på kirkebænke, prædikestol, alterbord, knæfald.

Det foreløbige projekt med tilhørende groft økonomisk overslag er den 30. januar 2016 sendt til Hjallese Provstiudvalg med ansøgning om en anlægsbevilling på anslået 3,7 mio. kroner til gennemførelse af projektet i indeværende år.

Efter aftale med provst Paw Kingo Andersen indgik projektet i Stiftets konsulentrunde 19. februar 2016, henset til at menighedsrådets ansøgning er til behandling på provstiudvalgets førstkommande møde og finansieringsplanen forventes godkendt til gennemførelse af projektet inden for 1-2 år. Menighedsrådet har til formålet opsparet ca. 1 mio. kr.

I ansøgningen til provstiudvalget oplyser menighedsrådet, at ønsket om udskiftning af varmeanlægget er begrundet i, at den nuværende opvarmning sker med el-varme og blæser, som giver en meget uens opvarmning af rummet og er svær at regulere. Fjernvarme er nu ført frem til kirken. Det giver mulighed for etablering af et vandbåret varmeanlæg med fjernvarme.

Ændringen til et vandbåret anlæg er ret omfattende, hvorfor det i den forbindelse dels nødvendigvis, og samtidig er oplagt at foretage nogle istandsættelser, jf. Nationalmuseets rapport af 20. september 2015.

Konsulenternes bemærkninger og anbefalinger til de udvalgte emner

Nyt varmeanlæg

Valg af vandbåret anlæg med tilslutning til billig fjernvarme er drøftet i konsulentmødet den 6. september 2012. Ud fra kirkens brugsmønster er løsningen anbefalet af varme- energi- og klimakonsulent Poul Klenz Larsen. Kgl. bygningsinspektør Jens Bertelsen udtrykte af æstetiske hensyn bekymring for størrelsen af de foreslåede bænkovne på grund af bænkenes udformning og åbne/lette udtryk.

På mødet den 19. februar 2016 drøftedes prøveopstillingen af 3 konvektortyper, jf. ingeniør Torben Gamdrup Hansens notat af 26. november 2012. Henset til det forholdsvist lave kirkerum (færre m³ at varme op), kan der måske slækkes på effekten og benytte mindre ovne. Brugsmønstret har betydning for om grundtemperaturen evt. kan sættes lidt højere end beregnet. Hvis ikke, var der enighed om, at følge ingeniørens indstilling i nævnte notat. Gunilla Rønnow tilføjede, at det evt. ikke er nødvendigt med isolering under sæderne.

Arkitekten oplyste, at rørføringen planlægges udført ude ved ydermuren, i stedet for i midtergangen. I forbindelse med drøftelse af etablering af varmeveksler, lækagesikring/fugtfølger med alarm udtalte Sissel F. Plathe, at Nationalmuseet anbefaler, at anlægget etableres som et lukket system inde i kirke og at sikringsaggregater installeres uden for bygningen, fx en grube, et "bistade" eller andet mindre rum, i en afstand af 4 - 5 meter fra kirkebygningen.

Kirkebænke – udskifte eller ombygge

Arkitekten anførte, at de eksisterende kirkebænke ikke har god siddekomfort og er vanskelige at forbedre. Derfor bør det måske overvejes erstatte dem med nye bænke.

Sissel F. Plathe udtalte, at bænke, alter og alterskranke er fra samme periode. Inventaret fik kirken i forbindelse med en større ombygning i 1937. Inventaret udgør en helhed, er i god stand og er værd at bevare, omend det af hensyn til siddekomforten kan være nødvendigt at ombygge bænke-

Gunilla Rønnow tilsluttede sig denne vurdering og bemærkede at siddekomforten bør kunne forbedres ved at ændre på sædedybden og evt. også vinklen på ryglænet. En ombygning vil være at foretrække på grund af den kvalitet bænke er udført i.

Det blev endvidere bemærket, at maling af bænke ikke er tiltrængt. Hvis rådet beslutter sig for at beholde farvesætningen som der er, kan man nøjes med at udføre reparationsmaling. Det er mere påkrævet at få udbedret udtørrings-/solskader på alter og prædikestol.

Da bænke er fra 1937 er de ikke omfattet af de mere strikse regler til beskyttelse af over 100 år gammelt inventar i Bekendtgørelse om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde, §§ 3-6. Nymaling og ombygning af bænke, der er under 100 år gamle, kræver ikke tilladelse fra Stiftsøvrigheden.

Kirkebænke – udtagning af korte bænke i tårnrum

De trange forhold i tårnrummet ønskes forbedret ved udtagning af de korte bænke, der er opstillet på hver side af orglet. Konsulenterne havde ingen indvendinger herimod. På grund af bænkenes alder er menighedsrådet, jf. oven for, friere stillet med hensyn til bænkenes fremtid. Menighedsrådet vil fx kunne beslutte at afhænde bænke. Der kan være et interesseret marked herfor.

Nyt teglgulv

Arkitekten bemærkede, at teglstensgulvet i skibet overvejes fornyet. De nuværende gulvtegl er nedslidte. Arkitekten foreslår i stedet et nyt, lysere gulv lagt i gule, flammede teglsten. Gunilla Rønnow kunne tilslutte sig forslaget med bemærkning, at den nye teglsten bør være en gulvtegl og den skal hænge sammen med stenen i korets gulv. Der kan evt. vælges en fladere sten.

I det omfang omlægning af gulvet vil indebære gravearbejde under det lag materiale, som de nuværende tegl er lagt i, skal Nationalmuseet have lejlighed til at overvåge dette arbejde. Udgiften til arkæologisk bistand påhviler menighedsrådet og der må følgelig tages højde herfor i projektets økonomi.

Yderligere råd og vejledning

Menighedsrådet er velkommen til at kontakte undertegnede på tlf. 6311 3949 eller pr. e-mail nb@km.dk med evt. spørgsmål til dette notat, for yderligere vejledning eller i øvrigt i forbindelse med projektet.

Fyens Stift, 29. marts 2016
Nina Billund

Hjallese.provsti@km.dk
Hjallese Provsti

1. juni.2017

med kopi til
nb@km.dk
Fyens Stift, Nina Billund

Højby Kirke – varmeanlæg m.v.

Projekt i alt anslået ifl. Arkitekt kr. 4.688.750
Egen opsparing ca. kr. 1 mio.
Godkendt PU bevilling i 2016 kr. 2,5 mio.
Forventet PU bevilling i 2017 kr. 1,2 mio.

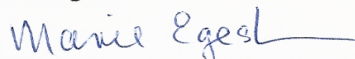
I fortsættelse af Provstiets delbevilling sidste år (med forventet bevilling af restbeløb i år) til fjernvarmeanlæg m.v. i vor kirke, **ansøger vi hermed om restbeløb kr. 1,2 mio.**

Vi har i sidste års ansøgning (juni 2016) redegjort for baggrunden for ansøgningen (vedlægges sammen med projektet)

Det er hensigten at kunne påbegynde etablering af stikledningen, så snart vejret tillader det efter nytår. Vi ønsker at have overblik over det udvendige arbejde, inden det indvendige påbegyndes. Kirken forventes lukket umiddelbart efter konfirmationerne i 2018. I kirkens lukkeperiode tænker vi primært at benytte vor konfirmandstue til kirkelige handlinger, og evt. ved særlige lejligheder at søge lånemulighed i Allerup og Hjallese Kirker.

Vi ser frem til en positiv tilbagemelding på vor ansøgning. På forhånd tak.

Venlig hilsen

Marie Egeskov (2965 6513)
Formand for bygnings- og kirkegårdsudvalg
Højby menighedsråd

Hjallese.provsti@km.dk
Hjallese Provsti

9. juni.2016

med kopi til
nb@km.dk
Fyens Stift, Nina Billund

Højby Kirke – varmeanlæg m.v.

Menighedsrådet har besluttet genoptagelse af projekt udskiftning af varmeanlæg i kirken. Projektet blev påbegyndt af det tidligere menighedsråd, men henlagt.

Vi har kontaktet arkitekten, som nu har justeret og opdateret projektet.

Baggrunden for ønske om udskiftning af varmeanlægget i kirken er, at den nuværende opvarmning sker med el-varme og blæser. Det giver en meget uens opvarmning af rummet og svær at regulere - til gene for personale og brugere – ligesom det er uhensigtsmæssigt for bygning, inventar og orgel. Vi ønsker et konstant, stabilt og økonomisk tidssvarende varmeanlæg i kirken.

Ændring til vandbåret anlæg med fjernvarme er ret omfattende, hvorfor det i den forbindelse dels nødvendiggør, og samtidig er oplagt at foretage nogle istandsættelser, jf. Nationalmuseets rapport af 20.09.2015.

Det er vort ønske, at projektet gennemføres i tiden fra konfirmationerne i 2017, og fremefter. I kirkens lukkeperiode tænker vi primært at benytte vor konfirmandstue til kirkelige handlinger, og evt. ved særlige lejligheder at søge lånemulighed i Allerup og Hjallese Kirker.

Det tidligere menighedsråd har tidligere hensat midler til projektet, og saldo på denne konto er her pr. årsskiftet ca. 1 mio. kroner.

Det opdaterede projekt vedlægges, og vi skal herved ansøge provstiet om bevilling af det resterende beløb anslået 3,7 mio. kroner til gennemførelse af projektet. På forhånd tak.

Venlig hilsen

Marie Egeskov (2965 6513)
Formand for bygnings- og kirkegårdsudvalg
Højby menighedsråd